

CARACTERISTICA PRINCIPIILOR DE REALIZARE A CONTROLULUI VAMAL

*Octavian CIOBANU,
magistru în drept*

Principiile sunt idei fundamentale călăuzitoare care permit realizarea unor sau altor fenomene juridice. Principiile indicate pentru reglementarea juridică a controlului vamal se aplică asupra tuturor raporturilor juridice apărute la efectuarea controlului vamal. Aceste începuturi ale controlului vamal sunt îndreptate spre realizarea scopului acestuia. Ele indică direcțiile de bază în reglementările juridice ale activității participanților la relațiile comerciale externe.

Cuvinte-cheie: principiile controlului vamal; principiul selectivității; sistemul de analiză a riscurilor; principiul ghișei unic.

* * *

The guiding principles are fundamental ideas that allow for legal or other phenomena. Principles set of legal regulation of customs control shall apply to all legal relations arising from customs control. These beginnings of customs controls are directed towards achieving its purpose. They indicate the main directions of legal regulation of foreign trade activity participants.

Keywords: principles of customs control; the principle of selectivity; system risk analysis; one-stop shop principle.

Precizarea esenței controlului vamal este imposibilă fără examinarea sistemului principiilor controlului vamal. Anume acestea dispun de o importanță fundamentală pentru întreaga procedură de efectuare a controlului vamal.

Principiile sunt idei fundamentale călăuzitoare care permit realizarea unor sau altor fenomene juridice. Se pot de evidenția următoarele principii ale controlului vamal.

Principiul legalității – este unul dintre principiile fundamentale ale dreptului, reprezentând acea regulă fundamentală în al cărei temei toți subiecții de drept – persoane fizice și juridice, autorități publice și organizații nonguvernamentale, funcționari și cetățeni străini etc. – au îndatorirea de a respecta Constituția, legile și celelalte acte normative întemeiate pe lege și aplicabile raporturilor sociale la care participă. Legalitatea este principiul general de organizare a statului modern democratic, baza asigurării și protecției drepturilor persoanei și menținerea ordinii în societate. Legalitatea este axa funcționării corecte a întregului sistem social [7, p.4]. În corespundere cu acest principiu, toate acțiunile participanților la controlul vamal nu trebuie să contravină legislației vamale, normelor juridice internaționale. Controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală trebuie să se efectueze în conformitate cu ordinea stabilită de legislația vamală. Subiecții controlați trebuie să îndeplinească doar acele obligații în partea controlului vamal care sunt impuse prin prescripții clare și concise de către legislația vamală.

Conform *principiului respectării drepturilor și intereselor legale ale subiecților activității economice externe*, colaboratorii organelor vamale nu pot încălca drepturile cetățenilor nici împiedica activitatea economică externă a acestora [11, p.242]. În procesul efectuării controlului vamal, nu se permit acțiuni îndreptate la umilirea demnității umane. Cu atât mai

mult, conform prevederilor art.195 Codul vamal al Republicii Moldova „în timpul efectuării controlului vamal este interzisă pricinuirea de daune nejustificate persoanei, precum și mărfurilor și mijloacelor ei de transport” [1].

Principiul umanismului – presupune posibilitatea aplicării în procesul efectuării controlului vamal doar a acelor mijloace tehnice de control, care nu prezintă nici un pericol pentru sănătatea și viața oamenilor, animalelor și plantelor și nu cauzează prejudicii mărfurilor și mijloacelor de transport. Acest principiu este confirmat de art.185 al Codului vamal al Republicii Moldova, devenind un principiu de bază la efectuarea controlului vamal. Prin „daune” se înțeleg cheltuielile pe care persoana, al cărui drept a fost încălcat, le-a suportat sau urmează să le suporte pentru restabilirea dreptului încălcat, pierderea sau deteriorarea averii, cât și venitul ratat [4, p. 404]. În acest caz, conform art.195 „organul vamal și colaboratorii vamali care pricinuesc daune nejustificate la efectuarea controlului vamal poartă răspundere conform legislației”. „Daunele pricinuite legitim de colaboratorii vamali la efectuarea controlului vamal nu sunt reparabile” [1]. Nu de puține ori la efectuarea controlului vamal apare necesitatea provocării de daune, în caz contrar, fiind imposibilă efectuarea eficientă a controlului.

Principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință de către persoanele cu funcție de răspundere ale organelor vamale derivă din principiul enunțat *supra*. Chiar dacă acest principiu se aplică, de regulă, în relațiile civile, este oportună folosirea lui la efectuarea controlului vamal. Unii autori denumesc acest principiu ca unul al „integrității absolute” ce exclude orice dubiu la apreciere, deoarece prezumția integrității este un fenomen exclusiv cu caracter pozitiv [9, p.76]. Principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință este format din două elemente: subiectiv și obiectiv. Primul element este cerința internă a normei juridi-

ce care nemijlocit este legată de acțiunea subiectului ce trebuie să corespundă următoarelor criterii: veridicitate, respectarea drepturilor, conștientizarea consecințelor acțiunilor sale și raportarea intereselor proprii cu interesele altei persoane, excluderea pricinuirii daunei terțelor persoane. Elementul obiectiv se caracterizează prin prezența cerințelor conduitei binevoitoare, izvorâtă din norme juridice concrete, iar în caz de necesitate – din normele morale și etice [10, p.16-17].

Principiul responsabilității vine ca o urmare a bunăvoinței și presupune responsabilitatea persoanelor controlate și aplicarea față de ele a măsurilor răspunderii juridice și răspunderea persoanelor care efectuează controlul. Persoanele cu funcție de răspundere ale organelor vamale, pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare, inclusiv în timpul efectuării controlului vamal, sunt atrase la răspundere disciplinară, materială și penală. Realizarea principiului responsabilității favorizează efectuarea eficientă a sarcinilor și a funcțiilor organelor de control indicate în legislație, asigură prioritatea protecției și respectării drepturilor și intereselor cetățenilor și organizațiilor.

Principiul selectivității. Volumul comerțului internațional din întreaga lume mereu este în creștere și nici una dintre țări nu este în stare să mențină un serviciu vamal, care ar putea să îndeplinească un control total și detaliat asupra fiecărei operațiuni economice externe, fără a provoca daune comerțului exterior. Volumul comerțului internațional depășește cu mult posibilitățile celor mai dezvoltate, experimentate și asigurate tehnic servicii vamale din lume. Respectiv, încercarea de a efectua un control vamal total în privința tuturor mărfurilor trecute peste frontiera vamală ar duce la paralizarea activității comerciale externe și drept rezultat la consecințe devastatoare pentru economia mondială. Prevederile referitoare la acest principiu sunt stipulate în Codul vamal al Republicii Moldova în art.192 pct.1, unde este menționat că în timpul efectuării controlului vamal, organul vamal folosește, de regulă, forme de control suficiente pentru asigurarea respectării legislației Republicii Moldova și a acordurilor internaționale la care aceasta este parte [1]. Cu alte cuvinte, colaboratorul vamal este în drept să aleagă în care direcție va efectua controlul vamal. Neaplicarea altor forme de control nu presupune că subiecții trebuie să se abată de la cerințele înaintate sau prescise în actele normative. Analiza acestei norme ne arată că legiuitorul tinde spre standardele internaționale și, în primul rând, spre prevederile Convenției de la Kyoto care este folosită de multe servicii vamale din lume. Astfel, în cap.6 „Controlul vamal”, pct. 6.2 este menționat că controlul vamal se reduce la minimumul necesar pentru asigurarea respectării legislației vamale [2]. Acest principiu are o bază democratică și alternativă. Aplicarea anumitor

forme de efectuare a controlului vamal, „gradul de severitate” al aplicării anumitor metode se determină din necesitatea asigurării respectării legislației vamale și împrejurările legate de fiecare caz în particular.

Principiul efectuării controlului vamal în baza sistemului de analiză a riscurilor joacă un rol important la efectuarea controlului vamal. În conformitate cu acest principiu, controlul vamal trebuie să se efectueze selectiv pentru acele mărfuri și mijloace de transport, care implică riscuri pentru economie, securitatea statului, sănătatea oamenilor etc. În baza art.192 pct.3 din Codul vamal al Republicii Moldova, controlul vamal se bazează în principal pe analiza riscurilor, efectuată prin utilizarea tehnicilor de prelucrare electronică a datelor, în scopul de a identifica sau a evalua riscurile și de a elabora contramăsurile necesare pe baza criteriilor stabilite la nivel național și, după caz, internațional [1]. Acest principiu este reflectat și în Convenția de la Kyoto, unde analiza riscurilor este un principiu de bază al controlului vamal. Aplicarea acestui principiu permite folosirea optimă a resurselor organelor vamale, fără a micșora eficiența controlului vamal, și eliberează majoritatea participanților la activitatea economică externă de controlul birocratic. Procedurile bazate pe analiza riscurilor permit controlul efectuării perfectării vamale în locurile unde există un risc sporit, totodată, permițând unui volum mare de mărfuri și persoane fizice să treacă relativ liber peste frontiera vamală.

Principiul operativității – presupune stabilirea de către legiuitor a unor termene cât mai restrânse de exercitare a formelor de control vamal. Mobilitatea controlului vamal este direct proporțională cu volumul circuitului extern de mărfuri: cu cât mai operativ se desfășoară controlul vamal, cu atât mai multe mărfuri agentul economic trece peste frontiera vamală. Astfel, Codul vamal al Republicii Moldova în art.199 [1] stabilește termenul pentru verificarea declarației vamale, a documentelor, controlul mărfurilor și mijloacelor de transport care nu poate depăși 5 zile din momentul primirii declarației, a documentelor și informațiilor necesare controlului vamal, iar verificările privind mărfurile necesare în caz de calamitate naturală, catastrofă și accident, precum și a animalelor vii, mărfurilor ușor alterabile, substanțelor radioactive, materialelor de informare în masă, se efectuează în cel mult 3 zile.

Principiul „ghișeului unic”. Luând în considerare tendințele moderne ale controlului vamal, este actual de a evidenția și principiul „ghișeului unic”. În cazul în care anumite mărfuri fac obiectul altor controale decât cele vamale, efectuate de către autorități competente altele decât cele vamale, acestea din urmă, în strânsă cooperare cu celelalte autorități în cauză, fac eforturi astfel încât, în măsura posibilului, să efectueze aceste controale în același timp și loc cu controale

lele vamale, autoritățile vamale având un rol de coordonare în realizarea acestui lucru [3]. Esența acestui principiu se manifestă prin aceea că colaboratorul organului vamal în mod complet efectuează primirea și eliberarea documentelor, cât și transmiterea lor reprezentanților organelor de control și primirea confirmării despre controlul efectuat. O astfel de ordine eliberează declarantul de necesitatea căutării unor organe de control corespunzătoare și economisește timp la efectuarea controlului. Este prevăzut că controlul vamal se va efectua în mod unic în zone special amenajate ale punctului de trecere peste frontiera vamală, cu participarea reprezentanților organelor de control de stat corespunzătoare. Principiul ghișeului unic la efectuarea controlului vamal poate fi recunoscut ca unul alternativ și un mijloc modern de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport, aplicarea căruia permite, în măsură sporită, să reducă timpul de efectuare a controlului vamal, precum și reducerea la minimum a cheltuielilor pentru mărfurile importate.

Din principiul „ghișeului unic” reiese principiul puțin cunoscut în sfera vamală – **principiul transparenței controlului vamal**. În cadrul procesului controlului și urmând principiul transparenței, informația despre procedura controlului trebuie să fie pregătită în formă scrisă și prezentată la cerere persoanelor cointeresate. Transparența procedurii controlului vamal este o garanție importantă împotriva samavolniciei colaboratorilor vamali care dispun de competențe largi privind efectuarea controlului. Principiul dat garantează evidența deplină și maximală a intereselor diferiților subiecți ai raporturilor vamale care în ultimul rând asigură legitimitatea hotărârilor adoptate în urma controlului vamal.

Principiul colaborării cu organele vamale ale altor state – presupune colaborarea organelor vamale ale Republicii Moldova cu administrațiile vamale din statele partenere, prin intermediul înfăptuirii unor măsuri comune privind depistarea și preîntâmpinarea acțiunilor ilegale ale subiecților activității economice externe, încheierea de acorduri de colaborare și ajutor reciproc, informarea și consultarea asupra unor aspecte problematice. Pe plan internațional, acest principiu își are baza în Convenția de la Kyoto în cap.6 pct.6.7, unde se indică că, în scopul perfecționării controlului vamal, organele vamale tind spre o colaborare cu alte administrații vamale și încheierea de acorduri privind asistența administrativă reciprocă [2]. Schimbul de informații în baza asistenței administrative reciproce a organelor vamale poate, în particular, să contribuie și la analiza riscurilor. Informația prezentată de organele vamale ale statelor străine, benevol sau la solicitare, este un izvor suplimentar, foarte precis, pe care se poate baza sistemul de analiză a riscurilor.

Principiul colaborării organelor vamale cu

subiecții activității economice externe. În scopul creșterii eficacității controlului vamal, organele vamale tind spre o colaborare cu subiecții activității economice externe, cu transportatorii și cu alte organizații, activitatea cărora este legată de activitatea economică externă, inclusiv cu asociații profesionale (de exemplu, Asociația brokerilor vamali). Asemeni principiului colaborării, în practica internațională acest principiu este regăsit în Convenția de la Kyoto în cap.6 pct.6.8, unde se menționează despre colaborarea organelor vamale cu subiecții activității economice externe și încheierea de memorandumuri de înțelegere.

Principiul eficacității presupune realizarea scopurilor cu cheltuieli minime pentru efectuarea lui. Totodată, controlul vamal trebuie să fie efectuat într-un mod cât mai discret, fără a fi o povară pentru persoanele care trec frontiera vamală și pentru participanții la activitatea economică externă. Cu toate acestea, cerințele înaintate controlului vamal contemporan nu trebuie să împiedice îndeplinirea unei sarcini importante, cum este – asigurarea respectării legislației vamale [6, p.828-829]. Principiul dat este indispensabil legat de atragerea unor specialiști de înaltă calificare în domeniul statisticii, analizei și planificării, prognozării și modelării economico-matematice, contabilității și auditului, asigurând garanții sociale integre.

Principiul efectuării controlului vamal numai de organele vamale. Controlul vamal se efectuează în exclusivitate numai de organele vamale [5, p.140]. Nici un organ al autorității publice sau administrația locală nu este în drept la inițiativa proprie, în mod independent, să substituie organele vamale, să le exercite funcțiile sau într-un alt mod să se implice în activitatea lor. Această dispoziție este esențială pentru a asigura ca autoritățile vamale să desfășoare activități în baza unei abordări uniforme și controlului centralizat în conformitate cu legislația vamală. Pe lângă aceasta, interdicția indicată are importanță și pentru persoanele controlate, cărora li se garantează că povara cu obligațiile legate de efectuarea controlului vamal nu poate fi efectuată de alte organe sau persoane, cu excepția organelor vamale.

După părerea autorului A.B. Novikov, o nouă semnificativă a legislației vamale este introducerea sistemului principiilor controlului vamal ca fundamente juridice ale controlului de stat în sfera activității vamale. La aceste principii, autorul atribuie:

- generalitatea controlului vamal și a perfecției vamale;
- principiul necesității reduse a controlului vamal, interzicerea utilizării perfecției vamale și a controlului vamal în calitate de măsură administrativă de reglementare netarifară;
- selectivitatea și suficiența controlului vamal;
- folosirea sistemului de analiză a riscurilor la alegerea formelor de control vamal;

- posibilitatea eliberării de aplicarea unor forme separate de control vamal;
- folosirea metodelor de analiză a riscurilor pentru determinarea gradului verificării;
- elaborarea unei strategii de control vamal de către organul vamal;
- cooperarea cu organele vamale din alte state;
- interacțiunea organelor vamale cu participanții activității economice externe și organizațiile ale căror activități sunt legate de activitatea de comerț exterior cu mărfuri;
- crearea unor condiții, ce ar facilita accelerarea trecerii mărfurilor peste frontiera vamală;
- neadmiterea pricinuirii daunelor la efectuarea controlului vamal;
- securitatea la aplicarea mijloacelor tehnice de control [8, p. 20].

Acest punct de vedere este discutabil, deoarece principiile enumerate nu pot fi atribuite în totalitate la principiile controlului vamal. Astfel, posibilitatea eliberării de unele forme de control vamal este mai degrabă un specific de realizare a controlului vamal, fiind aplicate doar față de anumite persoane în anumite situații. La fel și elaborarea unei strategii de control vamal de către organele vamale, mai degrabă este un model ce stabilește o structură de acțiuni consistente în planul conduitei colaboratorilor vamali în procesul efectuării controlului vamal.

Principiile indicate ale reglementării juridice a controlului vamal se aplică asupra tuturor raporturilor juridice apărute la efectuarea controlului vamal. Aceste începuturi ale controlului vamal sunt îndreptate spre realizarea scopului acestuia. Ele indică direcțiile de bază în reglementările juridice ale activității participanților la relațiile comerciale externe.

Cu părere de rău, în Codul vamal al Republicii Moldova din art.192 evidențiem principiul selectivității și principiul utilizării sistemului de analiză a riscurilor, din art.185 pct.2 putem deduce principiul umanismului, din art.195 deducem principiul respectării drepturilor și intereselor legale ale subiecților activității economice externe, dar nu dezvăluie conținutul lor. Alte principii despre care am vorbit *supra* nici nu sunt indicate în Codul vamal.

Considerăm oportun de a stabili în Codul vamal conținutul tuturor principiilor controlului vamal, pen-

tru asigurarea stabilității și previzibilității reglementării juridice a controlului vamal.

În concluzie, am dori să menționăm că un sistem efectiv de control vamal, care ar fi în conformitate cu standardele internaționale, bazat pe principii fundamentate teoretic și practic, reprezintă un factor determinant pentru integrarea Republicii Moldova în comunitatea internațională.

Referințe:

1. Codul vamal al Republicii Moldova, adoptat de către Parlamentul Republicii Moldova în baza Legii nr.1149-XIV din 20 iulie 2000. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, ediție specială din 01.01.2007.
2. Convenția Internațională privind simplificarea și armonizarea procedurilor vamale, încheiată la Kyoto la 18.05.1973, intrată în vigoare la 01.01.1978.
3. Regulamentul (UE) nr. 952/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 octombrie 2013 de stabilire a Codului vamal al Uniunii. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 10.10.2013.
4. Толкушкин А.В. *Таможенное дело: Учебник*. 3-е издание. Москва: Юрайт, 2010, с.404.
5. Завражных М.Л. *Таможенное право России: Учеб. пособие*. 4-е изд. Москва: Омега-Л, 2011.
6. *Комментарий к таможенному кодексу Российской Федерации* / Под. ред. А.Н. Козырина. Москва, 2004.
7. Кудрявцев В.Н. *Законность: содержание и современное состояние*. В: *Законность в Российской Федерации*. Москва, 1998.
8. Новиков А.Б. *Таможенный контроль в системе административных процедур таможенного дела*. В: *Ученые записки Санкт-Петербургского им. В.Б. Бобкова филиала Российской таможенной академии*. 2005, № 2 (24).
9. Попова А.В. *Понятие принципа добросовестности в обязательном праве, европейский и российский подходы*. В: *Юрист*, 2005, № 9.
10. Попова А.В. *Принцип добросовестности в международном коммерческом обороте: законодательство и судебная практика Российской Федерации и стран-членов Европейского Союза*. Автореферат дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2005.
11. *Таможенное право: Учебник* / Отв. ред. О.Ю. Бакаева. Москва: Норма, 2009.

Recenzent:

Teodor CÂRNAȚ,

doctor habilitat în drept, profesor universitar